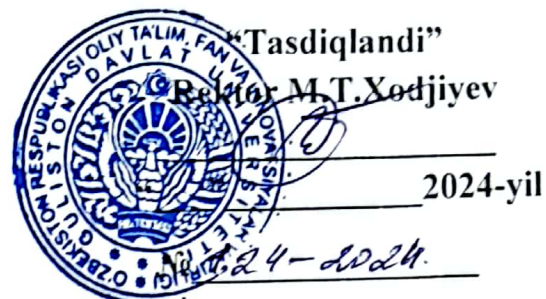

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

GULISTON DAVLAT UNIVERSITETI

**QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINI QAYTA ISHLASH
TEXNOLOGIYALARI KAFEDRASI**

**MEVACHILIK
FANI O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	800 000 - Qishloq, o'rmon, baliq xo'jaligi va veterinariya
Ta'lim sohasi:	810 000 – Qishloq xo'jaligi
Ta'lim yo'nalishi:	60811000 – Meva - sabzavotchilik va uzumchilik

Guliston – 2024

Fanning nomi	Mevachilik
Fan/modul kodi	MEVAB1610
Fan/ modul turi	Majburiy
O'quv yili	2026/2027,2027/2028
Fan semestri	6,7
Ta'lim tili/turi	O'zbek/kunduzgi
Fanga ajratilgan soat/kredit	300/10
Auditoriya soat	120
Mustaqil ta'lim uchun ajratilgan soat	180

I.FANNING MAZMUNI

Fanni maqsadi: 60810000 – Mevachilik-sabzavotchilik va uzumchilik ta'lim yo'nalishida tahsil olayotgan talabalarga meva ekinlarini ahamiyati, kimyoviy tarkibi, kelib chiqishi va tarqalish tarixi, hozirgi holati va rivojlanish istiqboli hamda tashqi muhit omillariga bo'lgan talabi to'g'risidagi va mevachilikka yangi kirib kelgan intensiv mevani navlarini ko'paytirishga qaratish.

Fanning vazifasi: bog' sharoitida mevalar yetishtirishning ilg'or texnologiyalari to'g'risida;- mevalarni ishlatilishi;- tashqi muhit omillariga ko'ra guruhlariga ajratish;
- ko'paytirish usullarini o'rganish;- o'simliklarni o'sish va rivojlanish bosqichlarini bilish mevalarni urug'lari hamda ko'chatlari tuzilishi – talabani ushbu fan bo'yicha olgan nazariy va amaliy bilimlarini kurs ishi va bitiruv ishlarini bajarish bilan real sharoitida qo'llash bo'yicha ko'nikmalar hosil qilishdir.

II. ASOSIY NAZARIY QISM (Ma'ruza, amaliy (seminar) va mustaqil ta'lim mavzulari)

II.I Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi

№	Mavzu nomi	Ma'ruza mashg'ulotida ko'riladigan mavzular	Amaliy (seminar) mashg'ulot bo'yicha mavzulari	Mustaqil ta'lim va mustaqil ish mavzulari
1	1-mavzu. Kirish. Mevachilik fanining ahamiyati, maqsadi va hozirgi ahvoli	Mevachilik fan va tarmoq sifatida meva va rezavor meva o'simliklarini yetishtirishni xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Meva bog'larini davlatlararo va qit'alararo joylashganligi.	Mevali o'simliklarni biologik-xo'jalik guruxlarga ajratish	Qarigan bog'larni yoshartirish texnologiyasi
2	2-mavzu. Meva va rezavor meva o'simliklarining kelib chiqishi, botanik tarkibi va biologik xususiyatlari	Meva va rezavor meva o'simliklarining kelib chiqishi. Meva va rezavor meva o'simliklarining morfo-biologik guruxlari.	Meva va rezavor meva o'simliklarining morfologik tuzilishi	Bog'larda oldidan hosilni aniqlash usullari
3	3-mavzu. Meva o'simliklarining o'sishi va rivojlanishi haqida ta'limot	Meva va rezavor meva o'simliklarining induvidual rivojlanishi, payvand qilinadigan meva o'simliklarini o'sishi va rivojlanishi, meva va rezavor meva o'simliklarini siklik qarish va yosharish nazariyasini o'rganish.	Meva o'simliklarini o'suvchi va hosil beruvchi navdalarining xarakteristikasi	Bog'larda sanitar kesish usullari va uni o'tkazish texnologiyasi
4	4-mavzu Meva va rezavor meva usimliklarining morfologik tuzilishi	mevalarni asosiy sistemalari: ildiz, shoxlar, barg, gul, o'suvchi va xosil beruvchi kurtaklardan gerbariylar,	Mevalarning tuzilishi va uni qismlarining	Danakli mevalarni yetishtirish va ularga shakl berish texnologiyasi

		fotosuratlar va videotasvirlar tayyorlash va ular xaqida tassovurga ega bo'lishlari talab etiladi.	qismlarining nomlanishi	
5	5-mavzu. Meva o'simliklarining o'suv va tinim fenofazalari	Gul kurtaklarning shakllanishi va differentsiatsiyasi, mevalarning rivojlanishi va pishishi, to'qimalarning pishib yetishilishi va zaxira moddalarning to'planishi hamda xazonrezgilik davrlarini o'rganadi.	Bog' asboblari va ulardan foydalanish usullari	Meva ko'chatlariga shakl berish, ularni parvarish qilish
6	6-mavzu. Meva va rezavor meva usimliklarining tashqi muxit omillariga talabi	Meva o'simliklarining tashqi muhit omillariga munosabati. Muxit sharoitini harorati, yorug'ligi, havo va tuproq namligini, biologik omillariga munosabati.	Urug'larini morfologik tuzilishi va tashqi ko'rinishiga ko'ra ajrata bilish	O'zbekistonda kam ekiladigan mevali ekinlarni ta'riflash
7	7-mavzu. Meva va rezavor meva o'simliklarini kupaytirishni biologik asoslari va meva ko'chatzorlarini tashkil qilish	Meva va rezavor meva o'simliklarini jinsiy (urug'dan) va jinsiz (vegetativ) yo'l bilan ko'paytirish. Meva ko'chatzorini axamiyati, vazifalari, tiplari va asosiy qismlari.	Meva o'simliklarini kurtak payvand qilish usullari	Olmani intensiv navlarini parvarish qilish texnologiyasi
8	8-mavzu. Meva daraxtlari uchun payvandtaglar tanlash	Payvandtaglar o'sish xarakteriga qarab kuchli, o'rta va kuchsiz o'sadigan yoki pakana payvandtaglarga bo'linadi.	Meva o'simliklarini qalamcha payvand qilish usullari	Pal'metta bog'larini yetishtirish texnologiyasi
9	9-mavzu. Payvandtaglarni generativ organlaridan ko'paytirish texnologiyasi	Urug'larning unib chiqish me'yori. Urug'larni qumlash (stratifikatsiyalash). Ekish usullari va muddatlari. Ekish me'yori. Urug' ko'chatlar parvarishi.	Meva ekinlar ko'chatini generativ va vegetativ usulda ko'paytirish	O'zbekistonda yetishtiriladigan o'rikni navlariga tasnif bering
10	10-mavzu. Payvandtaglarni vegetativ usulda ko'paytirish texnologiyasi	Vegetativ payvandtaglarga paradizka va dusen kiradi. Payvandtaglarning ko'pgina tiplari bo'lib, ularga payvand qilingan barcha madaniy navlar yaxshi tutadi.	Mevali bog' barpo etish loyixasini tuzish bo'yicha xisob kitoblar	Anjir ko'chatini yetishtirish texnologiyasi
11	11-mavzu. Ko'chatzorning birinchi va ikkinchi dalasida bajariladigan ishlar	Meva ko'chatzorning birinchi urug' ko'chatli daraxt turlari dalasi bir yillik urug' ko'chatlardan yoki klon payvandtag novdasini ekish bilan barpo qilishni o'rgatish.	Bog' qator oralaridan foydalanish va tuproqqa ishlov berish	Olmani kesish va butash texnologiyasi
12	12-mavzu. Bog' qator oralariga ishlov berish tizimi	Bog'larda yerga ishlov berish sistemasi. Bog' qator oralaridan foydalanish usullari.	Meva o'simliklarini parvarish qilishda sug'orish me'yori. Urug'larini xisoblash.	Limoni issiqxonalarda yetishtirish texnologiyasi

13	13-mavzu. Meva bog'ida shakl berish va qirg'ish	Meva daraxtlariga shakl berish va kesish ahamiyatli jihatlari, hosildorlikni oshirish omillarini o'rganish. Meva daraxtlariga shakl berish usullari.	Meva o'simliklarini parvarish qilishda organik va mineral o'g'itlardan foydalanish bo'yicha xisob kitoblar	Mevachilikda yassi (pal'metta usulini yaratish yo'llari)
14	14-mavzu. Mevali daraxtlarni yozgi muddatda kesish	Meva daraxtlarini yozgi shakl berish va kesish ahamiyatli jihatlari, hosildorlikni oshirish omillarini o'rganish.	Mevali daraxtlarga shakl berish va kesish	Mevachilikda organo-mineral o'g'itlarni hisob-kitob qilish
15	15-mavzu. Mevali bog'lar barpo qilish va meva ko'chatlarini ekish	Meva bog'i barpo qilish uchun joy tanlash va bog' maydonini tashkil qilish. Meva turlari va navlarini tanlash xamda tur va naviga qarab daraxtlarni joylashtirish usulini joriy qilish.	Mevali daraxtlarni sovuqdan himoya qilish tadbirlari	Bexini standartga kiritilgan navlarini xarakteristikasi
16	16-mavzu. Hosilli meva bog'larini parvarish qilish	Meva va rezavor meva o'simliklarini sovuqqa chidamliligini oshirish yo'llari, zovuqdan zararlangan bog'larni qayta tiklash	Meva xosilini yig'ib terib olish rejasini tuzish	Anorni ko'chatini yetishtirish va undan bog' barpo qilish
17	17-mavzu. Urug' mevali daraxtlarni hosil berishdagi solqashlikni bartaraf qilish tadbirlari	Meva va rezavor meva o'simliklarini hosil berishda solqashligini bartaraf qilish usullarini o'rganish.	Mevali bog'larni parvarishlash bo'yicha texnologik xarita tuzish	Mevachilikda qo'llaniladigan sug'orish usullari.
18	18-mavzu. Subtropik meva ekinlarini yetishtirish	Subtropik meva ekinlaridan anor, anjir, xurmo, chilonjiyda o'simliklarini biologiyasi.	Rayonlashtirilgan meva va rezavor meva navlarining tavsifi	Meva bog'i barpo qilish texnologiyasi
19	19-mavzu. Sitrus mevali ekinlarni yetishtirish	Sitrus o'simliklarini oynali issiqxonalarda ya'ni teplitsalarda yetishtirishning ahamiyati quydagilardan iborat: xosildorligining yuqori bolishi	Meva o'simliklarini parvarish qilishda organik va mineral o'g'itlardan foydalanish bo'yicha xisob kitoblar	Rezavor mevalardan qulupnay yetishtirish texnologiyasi
20	20-mavzu. Yong'oq mevali ekinlarni yetishtirish	Yong'oq mevali ekinlaridan grek yong'og'i, bodom, pista va pekan o'simliklarini biologiyasi.	Mevali daraxtlarga shakl berish va kesish	Xurmoni ko'chatini yetishtirish va undan bog' barpo qilish
21	21-mavzu. Rezavor mevalarning agrotexnik xususiyatlari	Rezavor meva o'simliklarining xalq xujaligidagi ahamiyati. Qulupnay, qulupnayzorni parvarish qilish, Malina, malinazorlar barpo qilish	Mevali daraxtlarni sovuqdan himoya qilish tadbirlari	Meva bog'i barpo qilish texnologiyasi
22	22-mavzu. Tropik meva ekinlarini yetishtirish	Tropik meva ekinlaridan kivi, papaya, banan, ananas o'simliklarini biologiyasi.	Meva xosilini yig'ib terib olish rejasini tuzish	Rezavor mevalardan qulupnay yetishtirish texnologiyasi
23	23-mavzu. Tog'li yerlarda mevachilik	Tog'li yerlarda mevachilik. Tog'li va tog' oldi mintaqalarida iqlim, tuproq va rel'yef sharoitlari.	Mevali bog'larni parvarishlash bo'yicha texnologik xarita tuzish	Xurmoni ko'chatini yetishtirish va undan bog' barpo qilish

№	Kurs ishi mavzulari
1	Mevachilikka ixtisoslashgan fermer xo'jaligida olma yetishtirish texnologiyasini tanlash va uni iqtisodiy samaradorligini hisoblash;
2	Mevachilikka ixtisoslashgan fermer xo'jaligida danakli meva ekinlariga shakl berish va kesish texnologiyasini usullarini tanlash va uni iqtisodiy samaradorligini hisoblash;
3	Mevachilikka ixtisoslashgan fermer xo'jaligida qulupnay yetishtirishni iqtisodiy samaradorligini hisoblash.
4	O'zbekiston Respublikasi viloyatlarida mevali o'simliklarni tarqalgan zonalar va ularga qisqacha tavsifnoma berish.
5	Olmani standart navlarini yetishtirish texnologiyasi
6	Nokni standart navlarini yetishtirish texnologiyasi.
7	Suptropik o'simliklarni xo'jalik tavsiflari va ko'chatini yetishtirish texnologiyasi.
8	Danakli o'simliklarni xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Danakli o'simliklarni turlariga tavsif berish va asosiy navlarini yetishtirish texnologiyasi.
9	Urug'li o'simliklarni xalq xo'jaligidagi ahamiyati. Urug'li o'simliklarni turlariga tavsif berish va asosiy navlarini yetishtirish texnologiyasi
10	Yong'oq va rezavor o'simliklarni yetishtirish texnologiyasi;

III. Fanni o'qitilish natijalari / shakllanadigan kompetensiyalar

Ushbu fanni o'zlashtirish natijasida, talabalar quyidagi ko'nikmalarga ega bo'ladi:

1. "Mevachilik"ning rivojlanish tarixi, hozirgi holati va istiqboli; mevachilikning afzaliklari va kamchiliklari; meva ko'chatini yetishtirish texnologiyalarining o'ziga xos xususiyatlari, meva ekilgan yerlardan kuz-qish, qish-bahor va o'tuvchan mavsumlarda foydalanish; haqida tassavurga ega bo'lishi (bilim);
2. Talabalar "Mevachilik" fanini o'zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida bakalavr har bir tupdan, yuza birligidan va umumiy maydondan olinadigan hosilni aniqlashni bilishi va ulardan foydalana olishi (ko'nikma);
3. Talabalar bog'larda meva hosilni aniqlash va hosilni yig'ib olish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. (malaka).

IV. Ta'lim texnologiyalari va metodlari

- dolzarb mavzu bo'yicha shaxsiy fikrini tanqid, publitsistik va boshqa janrlar (masalan, esse)da yozma bayon qilish;
- ma'ruzalar tayyorlash;
- kurs ishi yozish;
- konspekt yozish;
- glossariy tuzish;
- individual va jamoaviy o'quv loyihasi tuzish;
- keys-topshiriqlarini bajarish;
- mavzuli portfoliolar tuzish;
- axborot-tahliliy materiallar bilan ishlash;
- manbalar bilan ishlash;
- multimediali taqdimotlar yaratish.

V. Kreditlarni olish uchun qo'yiladigan talablar

Joriy, oraliq va yakuniy nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish.

Asosiy adabiyotlar:

1. Ostanaqulov T.E., Narziyeva X. va B.G'ulomov "Mevachilik asoslari". Samarqand 2011.
2. I.T.Normuratov, Sh.I.Asatov, A.V.Mamatqulov, I.Ch.Namozov, M.U.Achilov Mevachilik v asabzvotchilik. Toshkent 2020. Darslik.
3. T.E.Ostanaqulov, S.YA.Islamov, X.X.Xonqulov, S.T.Sanayev, D.K.Xolmirzayev Mevachilik v asabzvotchilik T. "Navro'z" 2018.
4. A.U.Aripov, A.A.Aripov Urug'li intensiv meva bog'lari T. "SHarq" 2013.
5. Ostanaqulov T.E., Narziyeva X. va B.G'ulomov "Mevachilik asoslari". Samarqand 2011.

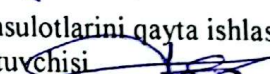
Qo'shimcha adabiyotlar:

1. Mirziyoyev SH.M. Erkin va farovon demokratik O'zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017-. -55 bet.
2. Mirziyoyev SH.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi. Toshkent, "O'zbekiston" NMIU, 2017 -47 bet.
3. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. "O'zbekiston" NMIU, 2017-. -485 bet.
4. U.I.Akramov, Ovoshevodstvo zashishennogo grunta. Toshkent-2008 y. 460 b

Axborot manbaalari

1. www.zivonet
2. Gulduportal.uz
3. https://unilibary.uz

Fan/modul uchun ma'sullar:

- P.E. Egamberdiyev** – GulDU, "Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash texnologiyalari" kafedrası dotsenti, qishloq xo'jaligi fanlari falsafa doktori (PhD)
- D.U. Abduraimov** – GulDU, "Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash texnologiyalari" kafedrası o'qituvchisi

Taqrizchilar:

1. **O. Sattarov** – TDAU, "Mevachilik va uzumchilik" kafedrası dotsenti. qishloq xo'jaligi fanlari falsafa doktori (PhD)
2. **O. Raxmatov** – GulDU, "Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini qayta ishlash texnologiyalari" kafedrası prof., t.f.d

Izoh: Ushbu fan dasturi Missouri university, Cornel universiteti va Wageningen university ta'lim dasturlari asosida takomillashtirildi